

Zalán Tibor

B2-páholy*

Mostanában keveset nevetek. Vagy úgy is mondhatnám, alig nevetek. De legyünk őszinték: nem nevetek. Röhögni röhögök, vihogni vihogok, kacagni kacagok, de ez más. A nevetés minőség, minőségi reakció, nagyképűen azt is mondhatnám, reláció, de nem merem (hiszen: „A relációk – ha elfogadjuk azt a definíciót, hogy bizonyos halmazok direkt szorzatainak részhalmazai – maguk is halmazok, tehát velük halmazműveletek végezhetőek. Másrészt a relációkon értelmezhetőek a szorzás és inverzképzés műveletek” – és én ebből egy kukkot sem értek; sok olyat mondok ugyan, amit nem értek, de ezt most nem merem megtenni...), tehát visszavonva és megtérve, a nevetés minőségi reakció, márpedig az a minőség, amelyre minőségi reakcióval kellene válaszolnom, hiányzik az életemből. Mindez persze magánügy, akkor is, ha nemcsak az én életemben hiánycikk a nevetés, de hát magánügyeinkből épül össze a nemzet ügye, ha van ilyen, hogy ezt azután a közügyeket épp irányítók okosan szétzilálják.

Pedig látszólag nevetős ez a kor, mindenféle haknimanok jelennek meg színházakban művészekként, ökörködnek és ízléstelenkednek nagy zsugákat zsebre vágva. Ők azok, akik pontosan fölmérték, mi kell a népnek. Ennek a szomorú kis magyar tízmillió semminek. Ha nincs kenyér, legyen legalább cirkusz, alhasi szervek sűrű fölelmegetésére és amerikai mintára épülő show is van már épp elég. Mellettük a köztvévő ontja a régi, fölmelegített kabarétréfákat, megfélemedezve arról, hogy azoknak csak akkor van igazából jelentőségük – ekkora mennyiségben, mi több, sorozatban felmutatva őket –, ha az adott korra reflektálnak. Különbözik porosak, hamisak, avítottak és unalmasak. Ezért: porosak, hamisak, avítottak és unalmasak.

Persze van hivatalos – vagy hivatali – cirkusz, hogyne lenne, ennek központja, már túl a két évtizeden (előtte a hullaház előszobájában veszteglő kis és nagy hóhérok kéjtanyája volt), a parlament, az ott tomboló tehetségtelenség és mértéktelen harácsolás láttán – választott képviselőin keresztül – a maga kárán röhög megállás nélkül a nép. Vagy inkább a népség. Mert mi is a nép? Mit tudom én, kell bevalljam. Még nem találkoztam olyannal, hogy nép. Népséggel igen, arról van fogalmam és elképzelésem. Azt tudom, hogy az milyen. Hát, olyan. Nagy a pofája, kicsi az ingerküszöbe, rendkívül kritikus, de kritikai érzéke a nulla felé tendál, ha az alatt is van valami, hát akkor egyenesen oda.

Meg aztán, itt lenne nevetésre okként, itt van a nagyobb cirkusz, ez az új magyar demokrácia, de csak kínos röhögésre futja, ha bevalljuk magunknak, hogy úgy, ahogy van, a szemfényvesztés terepe, persze ez is egy nevettetési forma, a szemfényvesztés, de mi nevetni való lenne az épp most futó slágerpro-

* A B2-páholy a szerző rovatban sorjázó tárcasorozata; Kovács Ildikó a sok közül kettőt emelt be válogatásába

dukción, amelynek az a lényege, hogy betesszük: pénz, kiesik: kisnyúl a nagy kalapból.

De hagyjuk is a keresgélést, aki keres, az úgysem talál, a közmondások hazudós, direkt nagyot mondó emberektől indulhattak ki, gondolom így. A nevetés fél egészség. Be kell lássam, félelmeim vagyok. De nemcsak én, hanem rajtam kívül még egy fél- vagy háromnegyed országnyi ember az. Félelmeim járkák az utcákat, ülnek a buszokon, vonatokon, villamosokon – a repülőre már nem nagyon telik, ráadásul a nemzeti légitársaság is összeomlott, ami röhej – mosolytalanul, elfelejtve vagy föl sem fedezve, mi az a nevetés. Félelmeim félországa lettünk. Élünk, mint egy rossz mesében. Az ország, ahonnan kilopták a nevetést. Nem tudni, ki lopta ki, bizonyára a százfejű sárkány, a megnevezhetetlen, bár akár meg is tudnánk nevezni. Vajon jön-e valamikor egy királyfi vagy egy vándorlegény, aki kiszabadítja és visszaadja ennek a félországnak, ennek a félországnyi félelmeimnek a nevetést, egészséget, másik, fontosabbik felet? S ha már elindult, ideér-e valaha? S ha ideér, nem megy-e el a kedve idő előtt a küzdelemtől a tízfejű sárkánnyal, s válik egyik napról a másikra ő is mosolytalan félelmeimre? Nem tudom. Csak félek. Már a mesékhez sem értek. Tehát, a reményhez sem. Fogyatosok, barátaim, fogyatosok nagyon, s az a baj, hogy leginkább ott, vagy itt, belül. Nem nevetünk, csak nevetségesek vagyunk. És a kettő, sajnós, nem ugyanaz.

S azok a boldog békeidők, ha ilyenek voltak volna, és boldog idők lettek, lehetek volna, ráadásul még békések is, de hát, ha már elkezdtek így, vegyük adottnak a kimondott szavakat, azok, igen, a boldog békeidők, egy pillanatra kettéhasították rosszkedvem komor és sötét színházi függönyét. S lőn világosság.

Tegnap éjjel a tetőtéri ablak keskeny részében álltam, néztem kifelé, egyszerre megláttam az ég alján, lassan, ráérősen, fényesen és méltósággal, nyugatról kelet felé tartani egy ufót. Minden kétséget kizáróan az volt, hangtalanul siklott a hajnal felé közeledő, halódó éjszakában, nem zúgott, nem villogott, mint valami repülő, fénye egyenletes volt, ahogy a haladása is.

Megjelenése nem keltett bennem izgalmat, viszont annál több emléket ébresztett. Konkrétan és eredete szerint kettőt, noha mindkettő hosszabb folyamatot hivatott megjeleníteni.

Az első emlék Soltvadkertre, ott is a soltvadkerti tó partján, a Pipacs utca 15-ös szám alatt található kis ház teraszára visz vissza. Itt üldögéltünk éjszakaról éjszakára Jankovics tanárral, aki már akkor is komoly és komor tudósa volt a régi magyar irodalomnak, bár errefelé ritkán kanyarodtak el akkori beszélgetéseink. Ferike, a helybéli lakos, ilyenkorra valahányszor befejezte naponta visszatérő elfoglaltságát, erőgyárának az umbuldálását, ami más nyelven valami olyasmit jelenthetett, hogy ismét járóképessé tette öreg, minduntalan szétesni készülő öreg Trabantját, és elpüfögött vele haza. A ház nyugovóra tért, ketten maradtunk. A két ufó-vadász. Az asztalon egy üveg ufólé állt, ami a halandók megítélésében csak közönséges házipalinkának számított volna, de mi tudtuk, hogy nem csak annyi, illetve elsősorban nem annyi, hanem egészen más. Fejünket az égre fordítottuk, és bámultuk a csillagokkal megrakott felső messzeséget. S amikor valamelyikünk ufót látott átfényleni a boltozaton,

hangosan felkiáltott, ujjunkat ráemelve azonosítottuk azt, egy-egy adag ufólé-vel megpecsételtük a felfedezést, és egy virtuális ufó-naplóban rögzítettük a névvel ellátott észleletet. Majd ismét visszahanyatlottunk karosszékeinkbe és arcunkat az ég felé fordítottuk. Hajnalban, néha, egész ufórajokat pillantottunk meg. Említett halandók, persze, azt mondhatták volna erre, hogy valójában a feltámadó szél kergette a felhőket az égen, amelyek a csillagok előtt szaladtak át, azt a tévképzetet keltve fel bennünk, ufólétől elkínzott és elbódult ufó-vádásokban, hogy a csillagok rohannak át az égen, néma rohanásukat pedig ufójárásnak vélhettük, tévesen. Persze a dologban nem volt semmi tévedés, tudtuk mi azt jól, a halandók dolga az, hogy ők tévedjenek az effajta események megítélésében.

Ahogy Nemes Nagy Ágnes is tévedett, amikor először állt meg nyugágyam mögött a szigligeti alkotóház teraszán. Ez lesz a második visszarévedés...

– Maga mit néz, Zalán – kérdezte rekedt, agyondohányzott hangján. – Ufókat várok – válaszoltam. És megkértem, hogy ne rúgja fel a nyugágy mellé állított ufóleves üvegemet. Nem rúgta fel. Odahúzta a maga napágyát az enyém mellé, és türelmesen várt, az eget nézve. Mutattam, hogy hol halad az aktuális ufó. Az repülő, legyintett szigorúan. Hosszabb időbe telt, míg meggyőztem az igazságról. Amikor ez sikerült, ittunk egy adag ufólét, majd mindketten újra az ég tanulmányozásába merültünk. Észre sem vettük, hogy közben eltelt a két hét, amelyet pihenésül szántunk magunknak, az éjre éjt követő ufóvárás közben megbeszéltük a világ és a költészet dolgait, miközben alig néztünk egymásra, arcunk az ég felé fordult, ha van olyan kifejezés, hogy napraforgó, akkor kell lennie olyannak is, hogy égreforgó, mi, akkor, ott, égreforgók voltunk. A legutolsó éjszakán az összes addigi jelenésüket túlszárnyaló mennyiségben szálltak fölöttünk a fényes idegen tárgyak, és fogyott az ufólé is ennek megfelelően, rendesen, a nyugágy mellől. S amikor már derengett kelet felől, és az égi vándorok fénye beleveszett a kivilágosodott ég fehéres-vörös kékjébe, Nemes Nagy halkán, tőle szokatlan szelídséggel csak annyit mondott: – Zalán, maga nem is olyan vadállat, amilyennek lefestették nekem. – Azzal felállt, és elcsoszogott a szobája felé. Akkor találkoztunk életünkben utoljára.

Tegnap éjjel az ablaknál álltam, s azok a boldog békeidők, ha ilyenek voltak volna, és boldok idők lettek, lehettek volna, ráadásul még békések is, de hát, ha már elkezdtek így, vegyük adottnak a kimondott szavakat, és fejezzük be ezzel, azok, igen, a boldog békeidők, egy pillanatra kettéhasították rosszkedvem komor és sötét színházi függönyét. S lőn akkor világosság.